

Gramatyka w interpretacji tekstu

słownictwo i neologizmy, frazeologia i jej modyfikacje, formy fleksyjne i ich funkcje

opracowanie: Mateusz Będkowski · niekazmuliczyc.pl

5 zadań · 13 punktów · 15 minut · bez pomocy · pisz czytelnie · w zadaniach otwartych liczy się trafność, poprawność językowa i pisownia.

Zadanie 1. (0–3)

OTWARTE

Podaj podstawę słowotwórczą i formant wyrazu (m.in. neologizmów Leśmiana).

1. czytelnik — podstawa: _____, formant: _____
2. dusiołek — podstawa: _____, formant: _____
3. śnienie — podstawa: _____, formant: _____

Odpowiedź: 1. czytać, -elnik; 2. dusić, -ołek; 3. śnić, -enie

Rozwiązanie: Wyraz pochodny = podstawa + formant. Leśmian tworzył nowe słowa według polskich reguł słowotwórczych, np. dusić → dusiołek.

Punktacja:

1. **1 pkt** — „czytelnik”
2. **1 pkt** — „dusiołek”
3. **1 pkt** — „śnienie”

Zadanie 2. (0–3)

OTWARTE

Wyjaśnij znaczenie frazeologizmu.

1. „trzymać język za zębami” — _____
2. „wziąć nogi za pas” — _____
3. „owijać w bawełnę” — _____

Odpowiedź: 1. zachować tajemnicę; 2. uciec; 3. mówić nie wprost, ukrywać sedno

Rozwiązanie: Uznaj każde trafne wyjaśnienie znaczenia przenośnego.

Punktacja:

1. **1 pkt** — podpunkt 1
2. **1 pkt** — podpunkt 2
3. **1 pkt** — podpunkt 3

Zadanie 3. (0–1)

ZAMKNIĘTE

Jaki frazeologizm przekształcono w zdaniu: „Mam węża w portfelu, bo tak jest nowocześniej.”

- A. obiecywać gruszki na wierzbie **B.** mieć węża w kieszeni
- C. rzucać perły przed wieprze D. grać pierwsze skrzypce

Odpowiedź: **B**

Rozwiązanie: Przekształcono frazeologizm „mieć węża w kieszeni”. Wymiana jednego składnika (kieszeń → portfel) odświeża frazeologizm i daje efekt humorystyczny.

Błędne odpowiedzi: pozostałe frazeologizmy nie występują w zdaniu.

Punktacja: **1 pkt** — poprawna odpowiedź.

Oceń, czy zdanie jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F). Zakreśl właściwą literę.

1. Zgrubienia zawsze wyrażają pozytywne emocje. — P / F
2. Zdrobnienia mogą wyrażać czułość albo ironię. — P / F
3. Formy bezosobowe zakończone na -no, -to nie wskazują wykonawcy czynności. — P / F
4. Neologizm to wyraz dawny, wychodzący z użycia. — P / F

Odpowiedź: 1. F; 2. P; 3. P; 4. F

Rozwiązanie: Gramatyka i słownictwo w interpretacji tekstu (podstawa II.1.1).

Punktacja:

1. **1 pkt** — podpunkt 1
2. **1 pkt** — podpunkt 2
3. **1 pkt** — podpunkt 3
4. **1 pkt** — podpunkt 4

Nazwij zjawisko językowe zastosowane w przykładzie i określ jego funkcję. „Nas nauczono. Nie ma ilości.” (K. K. Baczyński, „Pokolenie”)

Odpowiedź: Zjawisko: forma bezosobowa czasownika (-no). Funkcja: Nie wiadomo, kto „nauczył” — wykonawcą jest wojna, historia, okupant; forma podkreśla bezradność pokolenia wobec siły, która je ukształtowała.

Rozwiązanie: 1 pkt — nazwa zjawiska (fleksyjnego, słowotwórczego lub składniowego); 1 pkt — trafna funkcja w tekście.

Punktacja:

1. **1 pkt** — nazwa zjawiska
2. **1 pkt** — funkcja w tekście

Zasady przyznawania punktów

- Zadania zamknięte: 1 pkt za poprawną odpowiedź; 0 pkt za błędną, za brak odpowiedzi albo za wskazanie więcej niż jednej odpowiedzi.
- Zadania otwarte i z lukami: punkty według kryteriów podanych przy zadaniu. Każdy poprawny sposób rozwiązania jest akceptowany, także inny niż w kluczu.
- Przy poprawnej metodzie i błędzie rachunkowym uczeń traci tylko punkt za wynik końcowy; sam wynik bez wymaganego zapisu obliczeń daje najwyżej punkt za odpowiedź, jeśli kryteria tak stanowią.

Proponowana skala ocen (13 pkt)

13–12 pkt: bardzo dobry · 11–10 pkt: dobry · 9–8 pkt: dostateczny · 7–6 pkt: dopuszczający · 5–0 pkt: niedostateczny

Progi orientacyjne: ok. 90% / 75% / 55% / 40%. Dostosuj je do wewnętrznych zasad oceniania.